

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie z protestu wyborczego A. Z. i L. Z.

przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 października 2019 r.

przy udziale

1) Prokuratora Generalnego,

2) Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej,

3) Przewodniczącego Okręgowej Komisji Wyborczej w W.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 13 listopada 2019 r.,

postanawia:

**I. co do zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 249 pkt 2 i 250
Kodeksu karnego - pozostawić protest bez dalszego biegu;**

**II. co do zarzutu naruszenia prawa w zakresie nienależytego
zabezpieczenia urny do głosowania oraz w zakresie zarzutu
naruszenia warunków tajności głosowania - wyrazić opinię, że
protest jest bezzasadny.**

UZASADNIENIE

Pismem nadanym dnia 22 października 2019 r. A. Z. i L. Z. (dalej jako: „Skarżący” lub „Wnioskodawcy”), wnieśli protest wyborczy przeciwko ważności wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 października 2019 r., jako wyborcy, których nazwiska zostały umieszczone w spisie wyborców w okręgu nr [...] w wyborach do Sejmu oraz w okręgu nr (...) w wyborach do Senatu. Jak wskazali Skarżący, powodem wniesienia protestu było dopuszczenie się przestępstw przeciwko wyborom, wymienionych w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, dotyczących przebiegu głosowania, a także naruszenie prawa wyborczego określonego w Kodeksie wyborczym oraz w wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych zawartych w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej nr 210/2019, a dotyczących przebiegu głosowania.

Wnioskodawcy oparli swój protest na zarzutach:

1. nienależytego zabezpieczenia urny wyborczej w trakcie głosowania poprzez brak stałej obecności w bezpośredniej bliskości urny wyborczej wyznaczonego członka Obwodowej Komisji Wyborczej, co uwidocznione jest na nagraniu wideo od 2:06 do 2:16 (minut; sekund)
2. niezapewnienia przez wójta W. i przewodniczącego Okręgowej Komisji Wyborczej warunków w lokalu wyborczym OKW Nr (...) do przeprowadzenia tajnego głosowania, co uwidocznione jest na nagraniu wideo od 0:00 do 1:00 oraz od 0:14 do 0:20, a także od 0:26 do 0:34 (sekund).

Na poparcie wyżej wymienionych zarzutów Skarżący wnieśli o przeprowadzenie dowodu z:

1. zeznań wnioskodawcy, wyborcy A. Z.,
2. zeznań wnioskodawcy, wyborcy L. Z.,
3. karty pamięci z plikiem wideo.

Skarżący podnieśli, że w trakcie przeprowadzania głosowania w wyborach do Sejmu RP w okręgu wyborczym nr [...] oraz do Senatu RP w okręgu wyborczym nr (...) w Obwodowej Komisji Wyborczej Nr (...) w W., dopuszczono się przestępstw wyborczych, naruszeń prawa wyborczego oraz zaniedbań, które mogły zniekształcić wyniki wyborów.

Wnioskodawcy wskazali, że nienależyte zabezpieczenie urny wyborczej w trakcie głosowania poprzez brak stałej obecności w jej bezpośredniej bliskości wyznaczonego członka Obwodowej Komisji Wyborczej narusza uchwałę PKW nr 210/2019 z dnia 2 września 2019 r. oraz art. 52 § 6a Kodeksu wyborczego.

W dalszej kolejności Wnioskodawcy wskazali, że wójt gminy W. oraz przewodniczący OKW nie zapewnili prawa wyborcom do tajnego głosowania - poprzez brak w lokalu wyborczym odpowiednio osłoniętych miejsc, a tylko stoliki z przesłonami, które nie zapewniały tajności głosowania. Osoby stojące za wyborcą siedzącym przy stoliku i osoby siedzące obok, a nawet stojące z przodu stolików (co uwidocznione jest w pierwszej sekundzie nagrania wideo), miały wgląd w sposób głosowania osoby siedzącej, co stanowi naruszenie art. 42 § 1, art. 49 § 1 oraz art. 52 § 6a Kodeksu wyborczego.

W związku z powyższym brakiem zapewnienia tajności głosowania zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przez wójta gminy W. oraz przez przewodniczącego OKW przestępstwa przeciwko wyborom, zgodnie z art. 250 oraz art. 249 pkt 2 Kodeksu karnego.

W konkluzji Skarżący wnieśli o uznanie zasadności obu zarzutów, których skutki w znacznym stopniu mogły zniekształcić wyniki wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w Obwodowej Komisji Wyborczej nr (...) w W., a także o rozstrzygnięcie o ważności wyborów oraz orzeczenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów na stanowiska posłów do Sejmu i senatorów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w Obwodowej Komisji Wyborczej nr (...) w W. wraz ze wskazaniem czynności, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Pismem z dnia 31 października 2019 r. Przewodnicząca Okręgowej Komisji Wyborczej w W. wniosła o oddalenie protestu, wskazując, że prawo wyborcze nie nakłada obowiązku wyposażenia lokali wyborczych w kabiny do głosowania. Istotne jest by miejsca przeznaczone do głosowania spełniały swoją funkcję, tj. zapewniały tajność głosowania. Ta ostatnia może być zagwarantowana także poprzez zastosowanie tekturowych osłon postawionych na stolikach. Odnośnie zarzutu braku w bezpośredniej bliskości urny członka komisji, Przewodnicząca OKW w W. podniosła, że pojęcie „bezpośrednia bliskość” nie oznacza przebywania członka

komisji „tuż przy urnie”, lecz obecność w takiej odległości by zapewnić urnie nienaruszalność.

Pismem z dnia 4 listopada 2019 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o pozostawienie protestu bez dalszego biegu, albowiem nie spełnia on przewidzianych prawem warunków formalnych. W jego ocenie, analiza przesłanego przez Skarżących nagrania nie potwierdza żadnego ze sformułowanych przez nich zarzutów. Warunki, jakie panowały w lokalu wyborczym w W., umożliwiały oddanie głosu z zachowaniem tajności dokonywanej czynności.

Na podobnym stanowisku stanął Prokurator Generalny, który pismem z dnia 4 listopada 2019 r. wniósł o pozostawienie protestu bez dalszego biegu.

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt I NSW 267/19, Sąd Najwyższy dopuścił dowód z dokumentu w postaci zapisu obrazu z nośnika złożonego przez Skarżących na okoliczność sposobu zabezpieczenia urny wyborczej oraz warunków w zakresie tajności głosowania w lokalu wyborczym Obwodowej Komisji Wyborczej Nr (...) w Urzędzie Gminy w W.

W wykonaniu ww. postanowienia, w dniu 12 listopada 2019 r. Sąd Najwyższy odbył posiedzenie niejawnie w składzie orzekającym i przeprowadził podczas niego dowód z przedłożonego przez Skarżących nagrania. Przebieg posiedzenia został opisany w protokole z przeprowadzenia dowodu, znajdującym się w aktach sprawy (k. 38 akt sądowych). W szczególności w protokole podniesiono, że „przesłany przez skarżących film trwa 2 minuty i 16 sekund, z czego przez większość czasu (0:36-1:53), film ukazuje jedynie czarny ekran”. W trakcie odtwarzania filmu wykonano dwa tzw. zrzuty ekranu ukazujące: 1. dorosłą osobę, która siedzi za kotarą i jest w trakcie oddawania głosu (0:34 filmu); 2. ustawienie urny wyborczej w lokalu wyborczym (2:12 filmu). Oba wydruki stanowią załączniki do protokołu i znajdują się w aktach sprawy (k. 39-40 akt sądowych).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kwestię protestów wyborczych reguluje ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r. poz. 684 ze zm., dalej jako: K.Wyb.). Zgodnie z art. 241 § 3 K.Wyb. wnoszący protest powinien sformułować w

nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty. Przedmiotem zarzutów może być dopuszczenie się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w Rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub naruszenie przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów (art. 82 § 1 K.Wyb.).

Protest został wniesiony w terminie i przez uprawnionych wyborców.

Protest zarzuca popełnienie przestępstw przeciwko wyborom wymienionych w rozdziale XXXI Kodeksu karnego (wskazano czyny z art. 249 pkt 2 i art. 250 Kodeksu karnego) oraz naruszenie wytycznych zawartych w uchwale PKW nr 210/19, dotyczących przebiegu głosowania. Naruszenie prawa miało polegać na braku zachowania tajności głosowania z uwagi na to, że wójt gminy W. nie zapewnił odpowiednich warunków do przeprowadzenia głosowania w sposób tajny w lokalu wyborczym. Podniesiono także zarzut nienależytego zabezpieczenia urny wyborczej w trakcie głosowania poprzez brak stałej obecności w bezpośredniej bliskości urny wyborczej wyznaczonego członka OKW. Zarzuty te wywodzono z dowodu z nagrania wideo, który to dowód został przeprowadzony w toku rozpoznania protestu wyborczego na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 października 2019 r. (z uwagi na konieczność spełnienia zasad bezpieczeństwa informatycznego *vide* protokół z przeprowadzenia dowodu - k. 38-40 akt sądowych).

Przechodząc do oceny zasadności zarzutów wyartykułowanych w proteście wyborczym, należało zauważyć co następuje.

Sąd Najwyższy ustalił, że w trakcie wyborów do Sejmu i Senatu w dniu 13 października 2019 r. w lokalu wyborczym Obwodowej Komisji Wyborczej nr (...) w W. zainstalowano specjalne wyposażenia lokalu wyborczego w postaci stolików z przesłonami. Stoliki znajdowały się w pewnej odległości od siebie. Na stolikach znajdowały się przesłony o wysokości co najmniej 50 cm. Za stolikiem znajdowała się ściana, która uniemożliwiała przebywanie innych osób bezpośrednio za wyborcą oddającym głos. Zdaniem Skarżących, zapewnienie tajności wyborów wymagało zainstalowania kabin osłoniętych z czterech stron. Sami Wnioskodawcy stwierdzili w proteście wyborczym, że miało miejsce rozstawienie stolików do

głosowania z kotarami - w sposób szerszy o kilka centymetrów w porównaniu z poprzednimi wyborami.

W tak ustalonym stanie faktycznym nie można uznać, że naruszono przepis art. 52 § 5a Kodeksu wyborczego, który stanowi, że tajność głosowania zapewnia się w szczególności przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc umożliwiających każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie w sposób niewidoczny dla innych osób.

Cytowany przepis nakłada na podmiot odpowiedzialny za zorganizowanie czynności wyborczych przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc - tak, aby zarejestrowani wyborcy mogli oddać głos w sposób zapewniający w maksymalnym stopniu dyskrecję aktu wyborczego. Jak się przyjmuje w dotychczasowym orzecznictwie „prawodawca nie określił sposobu zapewnienia tajności głosowania, w szczególności nie nałożył obowiązku przygotowania w lokalu wyborczym osłoniętych kabin do głosowania, z czego wynika, że ważne jest aby miejsca przeznaczone do głosowania spełniały określoną funkcję, tzn. zapewniały tajność głosowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 r., III SW 33/14). Wynikający z nagrania wideo sposób urządzenia stanowisk do głosowania z przesłonami spełnia funkcję tajności głosowania. Nie można uznać, jak twierdzą Skarżący, że tajność głosowania zapewniają wyłącznie miejsca osłonięte ze wszystkich stron.

Z tych powodów należy uznać, że w zakresie naruszenia art. 52 § 5a Kodeksu wyborczego protest był bezzasadny.

Nie można także uznać, że doszło do naruszenia art. 52 § 6a K.Wyb., który stanowi, że przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad, o których mowa w § 6.

Cytowany przepis nakazuje wyznaczenie przez przewodniczącego członka komisji, który przebywa w bezpośredniej bliskości urny wyborczej. Przepis ten nie precyzuje jednego sposobu sprawowania nadzoru nad urną. W szczególności nie precyzuje, czy członek komisji ma stać, czy też siedzieć przy urnie do głosowania,

wystarczy bowiem, że znajduje się odpowiednio blisko, mając urnę do głosowania w zasięgu wzroku. Istotne jest, żeby kontrola sprawowana była bezpośrednio, co nie oznacza fizycznego przebywania członka komisji przy urnie do głosowania.

Z nagrania wideo (a także dołączonego do protokołu wydruku zrzutu ekranowego) wynika, że urna do głosowania znajdowała się bezpośrednio przed stołem, za którym zasiadali przedstawiciele komisji wyborczej. Znajdowali się oni w świetle nagrania wideo w odległości pomiędzy 1 metrem a 1,5 metra od urny do głosowania. Należy uznać, że członkowie komisji, a nie tylko jeden z nich, znajdowali się w bezpośredniej bliskości urny wyborczej, co oznacza, że nie doszło do naruszenia art. 52 § 6a K.Wyb., a kontrola nad urną sprawowana była w sposób należyty.

Skarżący nie wskazują zresztą także na to, że sposób zapewnienia wyposażenia lokalu wyborczego gwarantującego tajność głosowania wpłynął w jakikolwiek sposób na oddanie głosu w wyborach przez nich samych (nie wskazują w proteście, że wyborca nie oddał bądź nie mógł oddać głosu albo że głos został oddany wbrew preferencji politycznej). Nie sygnalizowano także naruszenia zasady tajności głosowania Okręgowej Komisji Wyborczej w dniu wyborów.

Dlatego należy także uznać, że w zakresie zarzutu naruszenia art. 52 § 6a Kodeksu wyborczego protest był bezzasadny.

W zakresie zarzutu popełnienia przestępstw z art. 249 pkt 2 i art. 250 Kodeksu karnego, o czym miałyby świadczyć zarzucany brak należytego zabezpieczenia urny do głosowania i brak zapewnienia warunków głosowania, tj. naruszenia art. 52 § 5a oraz art. 52 § 6a Kodeksu wyborczego, należy uznać, że protest w tym zakresie nie spełnia warunków formalnych i powinien być pozostawiony bez dalszego biegu.

Zgodnie z art. 249 pkt 2 Kodeksu karnego, kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza swobodnemu wykonywaniu prawa do kandydowania lub głosowania, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Natomiast na mocy art. 250 Kodeksu karnego, kto, przemocą, groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności, wywiera wpływ na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmusza ją do głosowania lub powstrzymuje od głosowania, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Nie sposób uznać w żadnej mierze, że opisane w proteście okoliczności, tj. sformułowany zarzut naruszenia prawa poprzez brak należytego zabezpieczenia urny do głosowania i brak zapewnienia warunków głosowania, tj. naruszenia art. 52 § 5a oraz art. 52 § 6a Kodeksu wyborczego przez wójta gminy W., czyli w istocie - zdaniem Skarżących - niedopełnienie obowiązków, które nie potwierdziło się w świetle przeprowadzonych dowodów, może być uznany za czyn realizujący znamiona przestępstw określonych w przytoczonych wyżej przepisach karnych. Jak już ustalono, nie doszło do naruszenia we wskazanym zakresie przepisów Kodeksu wyborczego zarówno co do zabezpieczenia urny, jak i zapewnienia warunków tajności głosowania. Oba przepisy penalizują zachowanie polegające na przeszkadzaniu, m.in. przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (w przypadku art. 250 Kodeksu karnego także poprzez nadużycie stosunku zależności) swobodnemu wykonywaniu prawa do kandydowania lub głosowania. Użyte w powołanych przepisach znamię czasownikowe polegające na przeszkadzaniu należy odczytywać według jego potocznego znaczenia. „Przeszkadzać” oznacza „być przeszkodą, zawadą, utrudniać, uniemożliwiać, udaremniać coś, zawadzać” (zob. M. Szymczak (red.), Słownik języka polskiego, Warszawa 1996, t. II, s. 964). Artykuł 249 pkt 2 Kodeksu karnego penalizujący jedno z przestępstw przeciwko wyborom i referendum, łączy wskazaną czynność przeszkadzania ze swobodnym wykonywaniem m.in. prawa do głosowania, a więc z realizacją czynnego prawa wyborczego, o którym mowa w art. 10 K.Wyb. Uwzględniając zatem reguły wykładni językowej można przyjąć, iż przestępstwo z art. 249 pkt 2 Kodeksu karnego czy też z art. 250 Kodeksu karnego może być popełnione poprzez takie czynne zachowanie (a nie zarzucane rzekomego, nieudowodnionego niedopełnienia obowiązków), które utrudnia, w jakikolwiek sposób zakłóca albo wywiera wpływ osobie posiadającej czynne prawo wyborcze, realizację tego prawa, a więc swobodne oddanie głosu w trakcie wyborów.

Uwzględniając powyższe należy stwierdzić, że podnosząc zarzut popełnienia ww. przestępstw Skarżący - nie wskazali żadnych okoliczności ani też nie przedstawili dowodów wskazujących na stosowanie przemocy, podstępu, groźby lub nadużycia stosunku zależności przez Wójta Gminy W. w trakcie głosowania.

Przywołane w proteście zarzuty nienależytego zabezpieczenia urny wyborczej w trakcie głosowania oraz niezabezpieczenia odpowiednio osłoniętych miejsc do głosowania nie wyczerpują również pozostałych znamion tych przestępstw, w szczególności nie mogą być uznane za przeszkadzanie wykonywania prawa do głosowania.

Wskazywane - zdaniem Skarżących - wadliwości nie wyczerpują znamion przestępstw określonych w art. 249 pkt 2 i art. 250 Kodeksu karnego.

Dlatego w zakresie tego zarzutu należało pozostawić protest bez dalszego biegu.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.